

**FOD VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU**

23/06/2006

**DIRECTORAAT-GENERAAL ORGANISATIE
GEZONDHEIDSZORGVOORZIENINGEN**

FEDERALE COMMISSIE “RECHTEN VAN DE PATIËNT”

Ref. : FCRP/6

<p style="text-align: center;"><u>ADVIES</u> Aanwijzing van de vertrouwenspersoon</p>

Dit advies werd bekrachtigd op de plenaire vergadering van 23 juni 2006

1. Voorwerp van het advies

Bij brief van 7 september 2005 vroeg de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aan de Federale Commissie Rechten van de Patiënt om advies uit te brengen over de mogelijke versoepeling van de regeling inzake aanstelling van de vertrouwenspersoon in het geval deze niet op schriftelijke wijze tussenkomt en geen inzage heeft in het patiëntendossier.

2. Relatie patiënt – vertrouwenspersoon

Door de rol van vertrouwenspersoon op te nemen, aanvaardt de vertrouwenspersoon stilzwijgend dat hij de verkregen informatie uitsluitend in het belang van de patiënt zal aanwenden. Tussen de patiënt en de vertrouwenspersoon ontstaat er een stilzwijgende overeenkomst.

Dit belet echter niet dat een vertrouwenspersoon, op het ogenblik dat hij wordt aangesproken door de patiënt dan wel de beroepsbeoefenaar om op een bepaalde manier tussen te komen in de individuele relatie patiënt- beroepsbeoefenaar, dergelijke tussenkomst kan weigeren.

3. Taken van de vertrouwenspersoon zoals opgenomen in de wet van 22 augustus 2002

De taken die de vertrouwenspersoon kan uitoefenen zijn opgenomen in de wet betreffende rechten van de patiënt. Een overzicht:

Artikel 7§2, alinea 3: recht op informatie over de gezondheidstoestand

“Op schriftelijk verzoek van de patiënt kan de informatie worden meegedeeld aan de door hem/haar aangewezen vertrouwenspersoon. Dit verzoek van de patiënt en de identiteit van deze vertrouwenspersoon worden opgetekend in of toegevoegd aan het patiëntendossier.”

Artikel 9§2, alinea 4: recht op een zorgvuldig bijgehouden patiëntendossier

“Op zijn verzoek kan de patiënt zich laten bijstaan door of zijn inzagerecht uitoefenen via een door hem/haar aangewezen vertrouwenspersoon. Indien deze laatste een beroepsbeoefenaar is, heeft hij ook inzage in de in het derde lid bedoelde persoonlijke notities.”

Artikel 9§3, alinea 1: recht op afschrift van dossier

“De patiënt heeft recht op afschrift van het geheel of een gedeelte van het hem betreffend patiëntendossier, tegen kostprijs, overeenkomstig de in §2 bepaalde regels.”

Artikel 7§4: therapeutische exceptie

“De beroepsbeoefenaar mag informatie zoals bedoeld in artikel 7, § uitzonderlijk onthouden aan de patiënt, voorzover het meedelen ervan klaarblijkelijk ernstig nadeel van de gezondheid van de patiënt zou meebrengen en mits de beroepsbeoefenaar hierover een andere beroepsbeoefenaar heeft geraadpleegd. In dergelijk geval voegt de beroepsbeoefenaar een schriftelijke motivering toe aan het patiëntendossier en licht hij desgevallend aangewezen vertrouwenspersoon bedoeld in §2, alinea 3 in.”

Artikel 7§3: recht om niet te weten

“De informatie wordt niet aan de patiënt verstrekt indien deze hierom uitdrukkelijk verzoekt tenzij het niet meedelen ervan klaarblijkelijk ernstig nadeel voor de gezondheid van de patiënt of derden oplevert en

mits de beroepsbeoefenaar hierover voorafgaandelijk een andere beroepsbeoefenaar heeft geraadpleegd en desgevallend de aangewezen vertrouwenspersoon heeft gehoord.”

4. Aanstelling van de vertrouwenspersoon

De patiënt kan zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.

De wet voorziet dat de identiteit van de door de patiënt zelfgekozen vertrouwenspersoon wordt opgetekend of toegevoegd aan het patiëntendossier. Deze optekening of toevoeging maken ondermeer een controle van de identiteit van personen die zich eventueel aanmelden als vertrouwenspersoon bij de beroepsbeoefenaar mogelijk.

5. Knelpunten en aanbevelingen in de toepassing van de ‘vertrouwenspersoon’

5.1 Aanduiding van de vertrouwenspersoon

Volgens het jaarverslag van de federale Nederlandstalige ombudsvrouw “Rechten van de Patiënt” van 2004 kan het geen kwaad dat de wetgever contouren heeft gecreëerd binnen dewelke patiënten informatie willen delen met derden die zij vertrouwen.¹

Verder geeft het jaarverslag aan dat de rol van de vertrouwenspersoon van oudsher op een ‘natuurlijke’ en soepele manier werd bekleed. Als een patiënt met een persoon in een consultatieruimte van een arts komt dan lijkt het logisch dat deze persoon in vertrouwen wordt genomen met het oog op kennisname van gezondheidsinformatie. Een beroepsbeoefenaar kan dit bespreken en vervolgens aanduiden in het patiëntendossier. Dan lijkt de in de patiëntenrechtenwet voorziene bijkomende formalisering overbodig.²

De in de wet voorziene formalisering is wel verklaarbaar bij de uitoefening van het recht op informatie, het inzagerecht of het recht op afschrift wanneer de vertrouwenspersoon alleen handelt. Dit recht kan immers in opdracht van de patiënt maar zonder de aanwezigheid van de patiënt worden uitgeoefend.

Patiënten kunnen meerdere vertrouwenspersonen hebben. Zo kunnen bijvoorbeeld bij een langdurige chronische behandeling zowel familieleden als vrienden afwisselend de patiënt bijstaan bij onderzoeken of ondersteunen bij consultaties.

Advies van de Federale Commissie Rechten van de Patiënt

De Commissie is van mening dat de aanduiding van de vertrouwenspersoon soepel en zonder al te veel formalisme moet kunnen gebeuren. Concreet betekent dit dat de vertrouwenspersoon niet altijd schriftelijk moet worden aangesteld maar dat mondeling aan de beroepsbeoefenaar kan worden meegedeeld wie de vertrouwensperso(o)n(en) van de patiënt zijn/is.

Indien de patiënt niet expliciet aan zijn beroepsbeoefenaar meldt wie zijn vertrouwenspersoon is, kan de beroepsbeoefenaar vaak uit de relatie die de patiënt heeft met diegene die hem (vaak) vergezelt afleiden of dit de vertrouwenspersoon is van de patiënt. Alvorens er melding van te maken in het

¹ Federale Ombudsdienst “rechten van de patiënt”, jaarverslag 2004, p 91.

² Ibid.

dossier vergewist hij zich bij de patiënt dat deze uit vrije wil is gekomen en zich bewust is van het feit dat de persoon die hem vergezelt mogelijks vertrouwelijke informatie kan verkrijgen.

Indien de vertrouwenspersoon echter zonder de aanwezigheid van de patiënt vraagt om informatie, het dossier van de patiënt in te kijken of om een kopie van (of delen ervan) het dossier te verkrijgen, is het wel belangrijk dat de beroepsbeoefenaar nagaat bij de patiënt of deze hiermee (schriftelijk) akkoord gaat. De Commissie is echter niet van oordeel dat de eenmalige schriftelijke toestemming van de patiënt er toe kan leiden dat de vertrouwenspersoon het dossier regelmatig alleen inkijkt. Het blijft immers belangrijk om de patiënt, die zijn rechten nog zelf kan uitoefenen, te responsabiliseren om zijn rechten ook zelf te waarborgen.

5.2 Vertrouwdheid met het begrip ‘vertrouwenspersoon’ en verwarring met andere wetgevingen

Weinig patiënten hebben een vertrouwenspersoon aangeduid. Daarnaast is het onderscheid tussen de vertrouwenspersoon en de vertegenwoordiger zowel voor patiënten als voor beroepsbeoefenaars te weinig bekend.

De vertrouwenspersoon is een figuur die zowel in de wet patiëntenrechten, de wet betreffende de bescherming van de persoon van geesteziekte, de wet betreffende euthanasie en in de wetgeving over de voorlopige bewindvoering is opgenomen. ‘Vertrouwenspersoon’ krijgt telkens een andere invulling of zelfs mandaat. Dit is erg verwarrend voor patiënten en beroepsbeoefenaars.

Advies van de Federale Commissie Rechten van de Patiënt

De commissie is van mening dat de verschillende invullingen van ‘vertrouwenspersoon’ in de verschillende wetgevingen in een duidelijke en verstaanbare taal dienen gecommuniceerd te worden aan patiënten en beroepsbeoefenaars om verwarring of verkeerdelijke invulling te vermijden.

Daarnaast wordt in de gezondheidszorg steeds meer gewerkt met een elektronisch patiëntendossier. De commissie is van mening dat bij de algemene gegevens van de patiënt ook ruimte moet gemaakt worden om de coördinaten van de vertrouwenspersoon (en vertegenwoordiger) op te nemen zodat beroepsbeoefenaars vertrouwd raken met deze begrippen en de inhoud ervan.

Tenslotte is een gerichte campagne naar patiënten noodzakelijk opdat zij op de hoogte zouden zijn van het belang van een vertrouwenspersoon en een vertegenwoordiger en ook zelf initiatief zouden nemen om een vertrouwenspersoon of een (formele) vertegenwoordiger aan te stellen.

5.3 Recht om klacht neer te leggen door een vertrouwenspersoon

In het Koninklijk Besluit van 8 juli 2003 houdende vaststelling van de voorwaarden waaraan de ombudsfunctie in de ziekenhuizen moet voldoen (artikel 5), het Koninklijk Besluit van 8 juli 2003 tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 10 juli 1990 houdende vaststelling van de normen voor de erkenning van samenwerkingsverbanden van psychiatrische instellingen en diensten (art. 15) en in het Koninklijk Besluit van 1 april 2003 tot regeling van de samenstelling en de werking van de Federale Commissie (artikel 9) is voorzien dat de vertrouwenspersoon de patiënt kan bijstaan bij het neerleggen van een klacht.

Of de vertrouwenspersoon ook alleen kan handelen bij het neerleggen van een klacht zal voorwerp uitmaken van een apart advies van de Federale Commissie Rechten van de Patiënt.

5.4 Gedetineerden en de vertrouwenspersoon

Een gedetineerde heeft bij het aanduiden van een vertrouwenspersoon volgens art. 92 §1 van de basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van gedetineerden van 12 januari 2005 (nog niet in werking) enkel de keuze tussen:

- een arts van buiten de gevangenis;
- een advocaat;
- een door de gevangenis aangestelde of tot de gevangenis toegelaten vertegenwoordiger van zijn godsdienst of levenbeschouwing.

De memorie van toelichting verduidelijkt dat in een gevangeniscontext de vrije keuze van vertrouwenspersoon problemen kan stellen omwille van een ongeoorloofde druk op de gedetineerde om een bepaalde vertrouwenspersoon te 'kiezen' (vb een medegedetineerde of personeelsleden).

Voor gedetineerden is dit duidelijk, maar voor geïnterneerden ontstaat er een discriminatie. Indien zij verblijven in een psychiatrische afdeling van een gevangenis, vallen zij (in afwachting dat de wetgever hun rechtspositie regelt³) onder het toepassingsgebied van de basiswet van 12 januari 2005 (nog niet in werking). Indien zij echter verblijven op een gespecialiseerde afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis vallen zij in beginsel onder het toepassingsgebied van de wet op de rechten van de patiënt en hebben zij een ruimere keuze voor de aanduiding van een vertrouwenspersoon.

Advies van de Federale Commissie Rechten van de Patiënt

De commissie dringt aan op een toekomstige wettelijke regeling die de rechten van de psychiatrische patiënt in de gevangenis duidelijker regelt.

6. Voorstel tot wetswijziging

Artikel 7, §2 alinea 3 vervangen en een vierde alinea toevoegen

Op zijn mondeling of schriftelijk verzoek kan de patiënt zich, voor de uitoefening van het recht bedoeld in artikel 7, & 1, laten bijstaan door een door hem aangewezen vertrouwenspersoon. Dit verzoek en de identiteit van deze vertrouwenspersoon worden door de beroepsbeoefenaar opgetekend in of toegevoegd aan het patiëntendossier.

Indien de patiënt hiertoe schriftelijk toestemming geeft, kan de vertrouwenspersoon ook alleen het recht op informatie zoals bedoeld in artikel 7, §1 uitoefenen. Deze toestemming wordt toegevoegd aan het patiëntendossier.

³ Art. 167 §1 van de wet van 12 januari 2005 laste een tijdelijke bepaling in: "behoudens andersluidende bepalingen zijn de bepalingen van deze wet van toepassing op de personen die krachtens van de artikelen 7 en 21 van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten geïnterneerd zijn, in afwachting dat de rechtspositie van deze personen bij wet geregeld is."

Artikel 9, §2 alinea 4 vervangen en vijfde alinea toevoegen

Op zijn mondeling of schriftelijk verzoek kan de patiënt zich, voor de uitoefening van zijn inzagerecht, laten bijstaan door een door hem aangewezen vertrouwenspersoon. Dit verzoek en de identiteit van deze vertrouwenspersoon worden door de beroepsbeoefenaar opgetekend in of toegevoegd aan het patiëntendossier.

Indien de patiënt hiertoe schriftelijk toestemming geeft, kan de vertrouwenspersoon ook alleen het inzagerecht uitoefenen. Deze toestemming wordt toegevoegd aan het patiëntendossier.

Indien de vertrouwenspersoon een beroepsbeoefenaar is, heeft hij ook inzage in de in het derde lid bedoelde persoonlijke notities.

7. Formulier voor de aanduiding van een vertrouwenspersoon

Een modelformulier voor de aanwijzing van een vertrouwenpersoon zal beschikbaar zijn op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu (gezondheidszorg, Overlegstructuren, Commissies, Commissie Patiëntenrechten)

Gebruik van dit formulier is facultatief.